د نړۍ ستر مذاهب

دا مختصره رساله د هغه کتاب له منځپانګې راخیستل شوې ده چې کلونه

مخکې (د نړۍ ستر مذاهب) په نامه چاپ شوی او خپور شوی وو

Ketabton.com

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی چاپ : ۱۳۸۲ هـ ش

نشروونکی: ترجمان خپرندویه ټولنه

کمپوز و ترتیب: جانان احمدزی

پته: نیو کابل بک سټور بوړډ بازار پېښور ، میرویس کتاب پلورنځی ارګ بازار کندهار

اسلامي کتاب پلورنځی جلال اباد ، اریانا کتاب پلورنځی خوست صرافانو کوڅه

فهرست

د سرخبری / ۳	ټاو مذهب / ۳۰
هندو مذهب / ٦	شنټو مذهب / ۳۳
بودایي مذهب / ۱۰	یهودیت / ۳٦
زردشتي مذهب / ۱٦	عیسویت / ٤۱
کنفیوشي مذهب / ۲٤	مانویت / ٤۵

نوټ: دا متن د لیکوال په اجازه له اصلي متن نه د کاپي په توګه بیا ځلي لیکل شوی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبرې

یو نظر خو دادی چی له کله نه په نړۍ کی انسان دی شاید له همغی ورځی مذهب هم دی لیکن د مذاهبو او ادیانو تاریخ راته وایي چی عقاید او مذاهب د انسان له پیدایښته ډیر وروسته منځته راغلل ، کله چی انسان په خپل ځان او شاوخوا کی دومره غټو غټو تبدیلیانو ته ګوري نو مجبوریږي چی خامخا یې په اړه سوچ فکر وکړي او کله چی فکر کوي نو ډیری غټی غټی باریکی مخی ته ورته راځي.

انسان فکر وکړ چی دومره لویه نړۍ او په دی نړۍ کی انسانان ، رنګارنګ حیوانات ، اوبه هوا ، اور ، ونی بوټي ، کاني غرونه ، بارانونه بحرونه هواګانی ، رعدوبرق او داسی نور زرګونه مسایل دا ټول څنګه منځته راغلل او څنګه کنټرولیږي نو دا خبره یې تری نچوړ کړه چی بهرحال پاس یو څوک شته چی دا نظم یې راوستی یو داسی څوک چی په ټولو له پاسه دی. او همدا د مذهب ابتدا وه.

له دی وروسته خبره نوره مخکی لاړه او نوری خبری راوتو کیدی هر سوچ فکر والا کس نوی نوی خبری راوویستلی چی سمی او غلطی دواړه پکی وی ، نو همدا وجه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دنیا کې رنګارنګ مذهبونه او دینونه پیدا شول دومره چې اوس یې مونږ ته شمېرل هم مشکل دي. ځینې خو داسې دینونه وو چې هغوئ راغلل او په پراخه سیمو تر زرګونه کاله وخت واک وروسته بیرته له منځه لاړل همداسې نور دینونه راوټوکېدل او داسلسله روانه وه تر دې چې نن ورځ مونږ هم یو شمیر دینونه وینو او پیژنو چې زمونږ په عصر کې واک چلوي او کېداې شي چې مودې مودې او پیړۍ پیړۍ وروسته دا هم له منځه لاړ شي او نوي نظریات و عقاید یې ځاې ونیسي. خو له ټولو بهتره خبره داده چې کله هم څوک په پاک زړه سره د حق او رېښتینولۍ د لټون کوشش کوي او په اړه یې سوچ کوي نو هغه ته د رېښتیاوو دروازې خلاصیږي او له کوم اړخ نه یې خامخا مدد هم کیږي. بهرحال ناګزیر د مذاهبو تاریخ بیانول هم وي خو مونږ ته ترهرڅه د خپل سپیڅلي دین اسلام ارشادات او حوالې اعتبار لري هر مسلمان باید مطالعې ته د اسلام له زاویې وګوري او په اړه یې قضاوت وکړي.

نو خبرې اوږدول نه غواړو او راځو دلته په دې کوچنۍ رساله کې د نړۍ د هغو مذاهبو لنډه تذکره راخلو چې له ډېرې زمانې نه وو او د پیروانانو تعداد او تاریخي قدامت له امله د نړۍ غټ مذاهب ویل کیږي، د رېښتینولۍ او بطلان په اړه یې دلته بحث نه کوو ، هر پښتون باید د اسلام دین له تاریخ او فرموداتو باخبر وي نو له همدې امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یوازې د تعارف او پیژندګلوۍ په پار د (هندوېزم ، بودایزم ، کنفیوشي ، تاوي ، شنتو ، زرتشتي ، یهودي ، مسیحي او مانوي دینونو) په اړه لنډ معلومات وړاندې کول غواړو. همدا شان لازمه بولم چې له ښاغلي کفیل نیازي او اکمل توخي نه مننه وکړم چې زما له تفصیلي کتاب (د نړۍ ستر مذاهب) له منځه یې د یوې وړې رسالې په اندازه لنډې خبرې راواخیستې او د بیا ځلې چاپ لپاره یې اماده کړې ، د نکاتو د راخیستلو انتخاب په خپله د یادو دواړو ورونو وو زه پکې زیاتوالی او کموالی نه غواړم ځکه چې د هرچا خوښه یو بیل ارزښت لري ، په کتاب کې د اختصار او ځینې ملحوظاتو په بنا د نورو نظریاتو او عقایدو په اړه یادونه نشته یوازې د څو مشهورو مذاهبو په اړه خبره شوې ده. هغه ورونه چې د نړۍ د نورو ادیانو ، مذاهبو او عقایدو په اړه ابتدایي معلومات ترلاسه کول غواړي په دې کوچنۍ رساله به یې تنده یو څه ماته شي خو که مو هغه څه نه وو ترلاسه کړي چې تلاش یې کوئ نو د رسالې د اصلي منبع (کتاب) ترلاسه کول به ممکن مرسته درسره وکړي شي.

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندو مذهب

څه لپاسه درې زره کاله یې وشول کله چې آریا پنجاب ته ورسېدل نو هغوئ ته ویدونه په یادو زده وو ، په دغه ویدونو کې د څلورو دیوتاګانو اندرا ، ویرونا ، سوما ، آګني او یوې دیوي آشا ذکر وو ، لېکن هندوستان ته له راغلیو آریایانو سره هیڅ بت نه وو.

په هندوستان کې له اول سره یو قوم آباد وو چې تور رنګ او کوچنی قد یې وو ، اریایانو خو دغه دراوړ قوم په جنګونو جنګونو د دکن په لوري وشړل خو د هغوئ د دیوتاګانو لمانځنه یې شروع کړه ، آریایانو د دراوړانو له مذهب نه ډېر څه واخیستل ، خو اوس یې دلته دا چاڼ کول او جدا جدا کول مشکل دي چې کوم پکې د آریایانو خپل او کوم د دراوړانو دي.

هندوستان ته د راغلیو آریایانو ترمنځ تر ټولو لومړی ددې فکر پیدا شو چې څنګه د خپل ښکلي نسل ساتنه وکړی شي . ددې لپاره هغوئ څلور ذاتونه رامنځته کړل ، برهمن ، چهتري ، ویش او شودر ، او دایې پخه مذهبي خبره جوړه کړه. برهمن چې عزتمنه طبقه بلل کېده کار یې هم لیکل لوستل ، لمانځنی او مذهبي رسومات ادا

کول وو ، چهتري طبقې ته جنګ جګړې او د برهمن قوم حفاظت وسپارل شو، د ویش قوم کر کیله سوداګري او تجارت شو، او شودر ته د ټولو خدمت کول ورپه غاړه شول. ددې ټولو کار ډېر وو او برهمن به هیڅ هم نه کول ، برهمنان لګیا شول لیکل یې شروع کړل ، څلور واړه ویدونه یې چې تر دې دمه سینه په سینه انتقالول اوس یې راجمع کړل او ولیکل او رګ وید ، یجر وید، ساما وید ، اتهر وید یې ونومول. بیا یې آرنیکا ولیکه اوپې نشد یې ولیکه څو سمرتیاوې یې ولیکلې او دغسې رامایڼ ، مهابهارت ، بهګوت ګیتا ، پران او تانتر وغیره ... هندو مذهب ته خپله هندوان هندودهرم وایي او مذهبي کتابونو ته دهرم شاستر.

هندو دهرم چا او یا کومو کسانو جوړ کړ په دې څوک نه دي خبر کومې کومې خبرې داسې دي چې په په منلو یا نه منلو یې سړی هندو کیږي دا هم څوک نشي ویلی.

کله چې بودایانو هندو راجاګان له خپل دربار نه وویستل او د هندوانو په ژوند کې لږ بده ورځ راغله نو برهمنو ته د خپل بایللي عزت فکر پیدا شو . په دوئ کې شنکر آچاریا پیدا شو او هغه هندو مذهب بیرته له سره ورغاوو. له ویدونو او اوپې‌نشد نه یې هغه خبرې راواخیستې کومې چې ددوئ په زړه برابرې وې. هغه خپله د شو پیروان وو خو له هندوشاستر نه یې د یو داسې ذات په ویستلو کار وکړ کوم چې یوازې وو او ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاقتونه ورته حاصل وو. بیا یې ایشور د هغه ماتحت خدای ونوماوو خو له نورو دیویانو او دیوتاګانو یې انکار هم ونه کړ.بلکې دا یې ثابته کړه چې دا ټول له یوبله جدا نه دي له یو نه دي او په یو کې دي هیڅ فرق او تبدیلي نشته پکې.

له هغه وروسته رام نج او تلسي داسي پیدا شول ، رام نج په دولسمه عیسوي پیړۍ کې پیدا شو شنکر اچاریا (شو) منلو خو رام نج بیا (وشنو). خو رام نج وشنو ته یوازې خدای نه وایه بلکې اصلي خدای یې باله ، یو پاک ذات یې وټاکه او ورسره یې د دیوتاګانو او دیویانو قدرت هم منلو .

په اوولسمه پیړۍ کې تلسي داس د دیوتا او دیویانو په قوت ډیر تمرکز کاوو ویدونه ، شاستر او آپې نشد ټول یې پریښودل او دیوتاګانو د لویو جنګونو کیسې او افسانې چې په عام خلکو کې مشهورې وې راواخیستې ، د هغه ټول مذهب د رام په لمانځنه او د رام او سیتا له مینې جوړ ده.

د هندوانو په مذهب کې دا خاص خبره ده چې د ویدونو له زمانې نه تر اوسه پورې هرچا چې څه زیاتونه پکې کړې ده هغه یې بیا پرېښې نه ده او له کوم پخواني شي نه یې انکار هم نه دی کړی ، او نوي شیان یې په زړو کې په څه نه څه شکل کې داخل کړي دي. د ویدونو پخواني پینځه دیوتاګان هم موجود دي او هغه پینځه یې چې راتول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې یو یې ترې جوړ کړی هغه هم موجود دی. شو هم شته او وشنو هم ، او د هغوئ ټول اوتار هم شته د هغوئ میرمنی هم شته ، رام هم شته او کرشن هم شته ، او له دی ټولو وروسته د آریه طبقه هم شته کوم چی ماده روح او شکتي (طاقت) جمع کوي په هندویزم کی د توحید دعوه کوي او د بتانو له لمانځلو انکار کوي.

د توحید دا خبره په هندوانو کی د مسلمانانو له ګڼپدلو او مشاهدی وروسته پیدا شوه خو له دی نه هیڅ فایده ورته ونه رسیدله خو بلعکس هغه نور شیان چی دوئ اخیستي او اخلي یې له هغو نه فایده ورته رسیږي لګیا ده ، مثلاً د کونډی واده او د مور و پلار په جایداد کی د لور او میرمنی حصه.

حقیقت خو دادی چی هندو مذهب نه په وید کی شته او نه په سمرتیاوو کی او نه له هغی نه په زړو آثارو کی ، دا مذهب ټول د هندوانو له رسمونو رواجونو او د برهمن قوم له خودساخته قوانینو نه سرچینه اخلي خو په قدامت کی یې هیڅ شک نشته او له بودایزم نه ډیر مخکی هم موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بودايي مذهب

د نړۍ له تاریخه معلومیږي چې له میلاده شپږ پیړۍ وړاندې د نړۍ په اکثره علاقو کې ځو مذهبي خوځښتونه راپورته شول چې د وخت د رایجو مذاهبو د پیچلتیاوو او بدیو په خلاف ظاهر شوي وو او په هغه وخت کې خلکو هم ددغه تازه حرکاتو نسبتاً پرجوش ملاتړ کړی وو دغسې یو مذهب بودایزم یا بودیزم دی چې مشهور فلسفي مشر ګوتم بدهه ته منسوب دی بودایزم یو صوفیانه غونډې مذهب دی او نن ورځ د نړۍ له مهمو مذاهبو یو بلل کیږي.

٢٥١٩ کاله مخکې (ګوتم بدهه) د نیپال په سرحد لومبین کې پیدا شو، دا ښار هغه وخت د شاکیه نومې قبیلې په پایتخت کپل دستو کې حسابیده ګوتم بدهه یا بودا د خاندان په لحاظ له چهتر طبقې سره تړلی وو او خپله پلار یې یو وړوکی راجا وو، د بودا اصلي نوم سدهارت وو ، د هغه د ماشومتوب پالنه په شاهي انداز کې شوې وه هغه ته د سپاهي ټول فنون زده کړی شوي او د سیل و تفریح ټولې مشغلې موجودې وې خو د هغه په طبیعت کې له لومړي سره نرمي او خواخوږي ګډه شوې وه ، په ډیر لږ وخت کې سدهارت ډیر علم وکړ او ځومره یې چې د علم کچه پورته تلله نو همغومره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنجيدګۍ او تفکر خواته تلو هغه به په شپه ورځ کی اکثره يوازی وو او په خلوت کی به خوشال وو که څه هم د ځوانی په مرحله يې قدم ايښی وو ليکن د عامو ځوانانو غوندی يې جوش او ولوله نه وه بس يوازی د غور و فکر او مراقبې يو جنون ورسره وو ، د هغه ددغه يوازيتوب له امله د هغه پلار ډېر ورته پريشان وو نو له وزيرانو سره يې مشوره وکړه او له خپلې ورېرې يشودها سره يې د سيدهارت واده وکړ. له واده وروسته خو د سيدهارت ظاهري ژوند سم تېريده ليکن ددغه خاموشۍ شاته يو طوفان راپورته شو چې لامل يې د سيدهارت ګوتم څه مشاهدات وو.

د تاريخي او بوديزم د رواياتو مطابق يوه ورځ هغه باغونو ته د تفريح لپاره ووت او په لاره يې يو ضعيف العمر شخص وليد چې د خېرې پوستکی يې وچ او له ګونځو ډک وو چې پوښتنه کېده به نو د کوپې ملا او کمزورۍ له وجې به نشو پورته کېدلی. بيا بيا يې د پورته کېدو هڅه کوله خو بيرته به په خپله امسا تکيه شو ، کومه بله ورځ يې يو بيمار شخص وليده چې د مرض په وجه ډېر په تکليف وو او زګيروي يې کول ، همداسی يوه ورځ يې يو مړی وليد چې خلکو د تدفين لپاره روان کړی وو او خپلو خپلوانو يې ماتم کاوو ، هغه يو فقير هم وليد چې زيړ لباس يې اغوستی وو او په ظاهره هيڅ هم ورسره نه وو ليکن ډېر پرسکون او مطمئن مالومېده. ددی فقير په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيره روحانيت ، خوشالي او اطمينان چی ګوتم وليد نو حيران شو او کلک عزم يی وکړ چی د حقيقي خوشالی ، سکون او قلبي اطمينان د حاصلولو لپاره به درويش کيږي او د دغه معرفت د حصول لپاره هغه يوه مهمه فيصله وکړه چی خپل محل به پريږدي او د رياضت لپاره به ځنګل ته ځي.

له وادة لس کاله وروسته د ګوتم بد يو ځوی هم شوی وو چی راهل نوميده يوه شپه چی په محل کی جشن وو نو د بودا د حق د لټون تنده بلکل تر اخيري حده رسيدلی وه او ټول عيشونه راحتونه او محلونه يې پريښودل. ځوان بودا د شپی په وخت له کوره ووت .

بودا له کوره تر وتلو وروسته د هندوستان له مختلفو فيلسوفانو نه تعليم وکړ خو د هغه تنده پری ماته نشوه بلاخره په ګرځيدو ګرځيدو کی د ختيځ هندوستان يو ځنګل ته ورسيد هلته يې څو کسه تارک الدنيا کسان وليدل او دی هم ورسره په مراقبه کی مصروف شو دی خلکو سره يې دومره سخت رياضت او مشقت وکړ چی د هغه ښکلی جسم يوازی د هډوکو ډانچه پاتی شوه ، ترشپږ کاله دغسی رياضت وروسته هغه هيڅ هم ترلاسه نکړل ، خو چی خپل جسم ته به يې کتل نو دا نتيجه يې ترلاسه کړه چی اعتدال پريښودل او جسم ته تکليف ورکول بی فايدی عمل دی او دی سره نجات

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي حاصلېدلی هغه ته په تجربې سره دا ثابته شوې وه چې جسماني رياضتونه او وږې اوسيدل يې له دې چې بدن ته تکليف ورکړي بله هيڅ فايده هم نه لري له دې وروسته هغه د بنارس يو آشرم ته لاړ ، بودايان وايي چې دغلته د خدای له اړخه بودا ته د خوب په ذريعه داسې اشاره ورکړې شوه چې هم وجود ته تر حده ډېر تکليف ورکول او هم ډېر د دنيا په چارو کې ننوتل دواړه غلط دي بلکې صحيح لاره د اعتدال او ميانه روئ ده د شپږو کاله وخت نه پس هغه په يخو اوبو غسل وکړ او د يو شپانه د نجلۍ له شيدو نه جوړ شوي کير (پيرني) باندې يې خپل رياضت مات کړ ، ماښام يې بيا ځلې د مراقبې هڅه وکړه خو له ځان سره يې عهد وکړ چې دا ځل مراقبه که ده په مرګ هم منجر شي ليکن تر حقيقت موندلو پورې به له مراقبې ونه ووځي او له دې هوډ سره د يو پيپل خواته د ونو په يوه څوکۍ کيناست خپل ټول خيالات يې په يوه نکته باندې متمرکز کړل او په غور وفکر کې ډوب شو.

په ۲۹مه ورځ بودا معرفت حاصل کړ او همدغه ځای وو چې هغه له سيدهارت نه بودهـ يا بودا شو ، بدهـ په اصل کې سانسکريت لفظ دی چې معنی يې ده عالم پوه او هوښيار بيدا عارف او روښانفکره وغيره... اوس هم بودايان دغه ځای ته (بدهـ ګيا) وايي. دا وخت د بودا عمر ۲۵ کاله وو کوم څه يې چې ترلاسه کړل هغه يې علم بولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښنايي يې بولي. بودا وايي : کله چې زه هلته له پاک نيت محنت او سمی ارادی سره کيناستم نو جهالت ختم شو او علم راوتوکېد ، تياره ختمه شوه او روښنايي ظاهره شوه .

له دی وروسته بودا په بنارس کی د آسي پتن خواته چی اوسنی نوم يې سرناتهـ دی روان شو هلته چی ورسېد نو پينځه ملنګانو ته يې خپله لومړی خطبه وويله چې دوی يې آپديش بولي دا خطبه د بودايانو په مذهب کی ډير زيات اهميت لري ، چی ابتدايي کلمات يې داسی دي: ای ملنګانو ، دوه شيانو ته مه ځئ يو دا چی د عيش و عشرت ژوند اختيار کړئ ځکه دا ډيره د حقارت او ذلت زندګي ده ، دوهم دا چی هيڅکله خپل ژوند ته عذاب مه ورکوئ ځکه چی ډېر تکليف ورکول بی معنی خبره ده ددغه دواړو لاره ترمنځ يوه منځګړی لار اختيار کړئ چی د نجات او بصيرت لاره ده ، دا لاره د نيکی عقيدی ، نيک نيت ، نيک فعل ، نيکی ګټی ، نيک کوشش ، سکون او رېښتينولی لاره ده .

له هغی وروسته بودا خلکو ته د نصيحت کولو لپاره ګرځېدل شروع کړل په اميرانو به د هغه د خبرو تاثير زيات وو د هغه وخت بادشاه ميرمنی پلار او بچيو يې د بودا دغه نوی دين قبول کړ خلک به له لری لری علاقو ورته راتلل او ده تعليماتو ته به يې غوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیوه ، زیات به داسی وو چی هغوئ به دنیا خوشی کړه او چیلی به یې کولی خو بودا به تولو ته د دنیا پریښودلو خبره نه کوله ، دنیا پریښودل د همغوئ لپاره وو چا چی غوښتل ژوره سوچ وکړي او خلکو ته وعظ و نصیحت وکړي ، عامو خلکو ته به یې دا ویل چی بدی پریږدئ او ښه کارونه کوئ همدا درته کافي ده.

بودا مذهب اوس له دوه نیم زره کاله نه هم زیات شو ، بودایي مذهب چی چیرته هم تللی دی هلته د هغه ځای عقاید پکی ګډ شوي دي بیا د بودا مذهب د چیلو چیلو (دوهمه درجه او ځلورمه طبقه مشرانو) هم پکی ډیری نوری خبری زیاتی کړی دغسی د بودا په اصل تعلیماتو کی مشکل پیدا شو خو بیا هم د بودا خپل کوم تعلیمات چی دي هغه دادي : بدهـ د بنارس په وینا کی وویل چی مه له حده زیات د عیش او د ژوند په مزو کی پریوځئ او مه هم ځان و جسم په تکلیف کی اچوئ د منځ لاره ونیسئ ، په شهوت غصی او جهالت قابو حاصله کړئ ، دا داسی بدئ دي چی نه یوازی انسان ته تکلیف رسوي بلکی په داسی جال کی یې ګیروي چی نجات ته نه رسیږي.

داسی هم ویل کیږي چی د بودا مذهب له خدایه انکار دی ، که داسی وي نو ډیره د تعجب خبره ده ، بودایي مذهب د آسیا په ډیرو هیوادونو لکه هندوستان ، تبت ، برهما - برما ، سیلون ، هند ، چین ، جاپان او حتی په برازیل او ځینی جزیرو کی خپور شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشتي مذهب

له زردشت نه مخکی په ایران کی کوم خاص مذهب رایج نه وو بلکی دلته د مظاهرپرستۍ او مشرکانه مذاهبو مختلف صورتونه موجود ول ، دلته له منځنۍ آسیا نه راغلی قوم آریا اباد وو چی په مشرکانه دین یې عقیده لرله ، د حیواناتو ، لمر ، سپوږمۍ ، اور ، اوبو ، سیارو ، نیا و نیکونو او د قبایلي دیوتاګانو لمانځل عام رواج ول.

د زردشت د اوسیدو کره نیټه خو نه ده مالومه لیکن تاریخپوهان وایي چی هغه له میلاده شپږ پیړۍ مخکی ژوند کاوو ، د روایاتو له مخی هغه په آذربایجان کی پیدا شوی وو د هغه د کوچنیوالي حالات د زرتشتیزم په مقدسو کتابونو کی ذکر شوي نه دي خو تر مونږ پورې چی کوم مالومات رارسیدلي دي هغه دادي چی هغه مختلف فنون زده کړي وو خو اوس یې رمه څروله لیکن زړه یې د خلکو د خدمت لوري ته مایل وو ، هغه په ځوانۍ کی له خپل پلرني دین نه ستړی وو او پرې مطمئن نه وو او د انسانانو متعلق په څه مسایلو یې غور و فکر کاوو خو د خپلو سوالونو هیڅ ځواب یې ترلاسه کړی نه وو. د شل کالو په عمر په یو غره کی څیله (چیله) شو یوه موده وروسته ورته اسماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج نصیب شو او هغه مقدس کلمات ورته الهام شول کوم چې د هغه د تعلیماتو د کتاب (ګاتا) بنیاد وو. ګاتا هغه مقدس نظمونه دي چې زردشت (زرتشت) ته منسوبیږي .

له الهي وحی وروسته زردشت د پیغمبرانه کوششونو شروع وکړه او د کایناتو د خیر وشر کشمکش یې د خپل دعوت خاصه موضوع جوړه کړه. تر لس کاله مسلسل کوششونو وروسته هم هغه ته کومه خاص کامیابي ترلاسه نشوه ، چون له هغی وروسته زردشت د بلخ بادشاه ګستاشپ (۵۰۰ – ۶۰۰ ق م) ته خپل پیغام ورووړ ، د بادشاه په دربار کی علماوو له زردشت سره مناظره وکړه چې پکی زردشت له خپل مذهب نه په سمه توګه دفاع وکړه او د هغوئ د هغه وخت مروج مذهب یې هم غلط ورته ثابت کړ ، نو همغه وو چې بادشاه د زردشت مذهب قبول کړ او له دی وروسته زردشتیزم په تیزئ سره خپور شو ، سره له دی چې په ایران کی ډیر مشکلات ورته مخکی وو خو بیا هم د هغه مذهب د ایران په لویه برخه خپور شو ، په دغه سلسله کی د توران د سلطنت او ایران ترمنځ جنګ شروع شو او یو تورانی چې کله موقع وموندله نو زردشت یې شهید کړ (دا اصطلاح د یو لوی مذهب د باني لپاره د احترام په توګه کارول شوی ده)، دغه وخت کی د هغه عمر تقریباً ۷۷ کاله وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زردشت له وفاته وروسته د هغه د مذهب حالت ځنګه وو په دې اړه تاریخي تسلسل ځو ځایه قطع شوی دی خو د زردشت مذهب د ایران له ختیځ نه تر جنوب پورې ډېر په تیزۍ خپور شو او د ایران وجود په هغه وخت کې له سیاسي او تهذیبي اړخه هم ډېر اعتبار او تاثیر درلود، د لته وو چې مذهبي فرقې (مغ) هم دا مذهب قبول کړ مغانو په ایران کې هغومره لوړ حیثیت درلود ځومره چې په هند کې د برهمنانو وو ، کله چې د زردشت دین د مغانو لاسته ورغی نو هغوئ خپل قدیمي عقاید هم ورسره یوځای کړل او خپور یې کړ او دغسې د مغانو عقاید هم د زردشتیزم برخه وګرځېدله.

د ایران د ستر سلطنت (هخامنشي - ۳۳۰-۵۵۰ ق م) وارث بادشاه هم د زردشتیزم پیروان وو ، که څه هم د زردشتیزم په تعلیماتو کې د توحید تصور او د کثرت پرستۍ رد په روښانه ټکو کې موندل کیږي خو هغه کتابات چې د هخامنشیانو له دورې نه ترلاسه شوي دي پکې د اور تعظیم او د دیوتاګانو حمدوثنا په لویه پیمانه موندل کیږي. داسې معلومیږي چې د زردشت د توحید واضح تصور د ایراني قبایلي عقایدو په مخکې تر ډېره پورې ټینګ نه شو بلخصوص د هخامنشیانو د دورې په وروستیو کې د زردشت په اصل تعلیماتو کې د ایران عوامي ارزښتونه او د قدیمو مذاهبو تصورات ښه پریمانه ننوتلي وو ، د زردشت مقدس کتاب اوستا چې اوس د زردشتیزم ترجماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي هم قديمي منظوماتو برعکس د ديوتاګانو له تذکرو نه ډک دی. قرباني ، مقدس مشروب (سومرس) او نور رسومات هم د زردشت له اصلي مذهب سره فرق لري . د هخامنشيانو دوره په ۳۳۰ ق م کی د سکندراعظم په لاس ختمه شوه او په ايران د يوناني حاکمانو واک شروع شو سکندراعظم د هغه وخت ستره کتابخانه (پرسپوليس) هم تبا کړی وه چيرته چی د زردشت مقدس کتابونه په کتبي توګه محفوظ ايښي وو ، له دی وروسته يوه اوږده موده ايرانيان د يونانيانو تر تسلط لاندی ول چی پکی ايرانی کلتور د يونان له کلتوره سخت متأثره شو . له دی وروسته د زردشت د تاريخ يوه لويه حصه نامعلومه پاتی شوه وروسته چی کله حالات معلوم شول نو د زردشت په دين کی د ځو داسی يوناني ديوتاګانو تصورات هم موندل کيدل چی پخوا نه ول ، په ۲٤۷ ق م کی لومړي آشکان د يوناني سلطنت خاتمه وکړه او د پارتيانو سلطنت يې قايم کړ د هغوئ مذهب هم زردشتيزم وو داسی ګمان کيږي چی هغوئ به هم د خپلی خوښی ډير څه پکی شامل کړي وي خو دا يقيني ده چی ددغه سلطنت د وروستي وخت بادشاه ولاش د مذهبي مقدس کتاب (اوستا) د بيا ترتيب حکم کړی وو خو په تاريخ کی ددغه اوستا هيڅ مالومات نشته. په ۲۲٤ ميلادي کی دا سلطنت هم له منځه لاړ او له هغه وروسته ساساني حکومت هم د زردشتيزم د ترقی لپاره ځينی مهم اقدامات وکړل د زردشتيزم مقدس کتاب چی په ځو برخو کی رواتياً

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجود وو بیا یې راوخیستل او اوستا یې تری ترتیب کړ ، د ټولنیزو چارو د تنظیم لپاره یې د مذهبي مشرانو یو نیټورک هم قایم کړ چې پکی تر ټولو خلکو ته نږدی طبقه مغ وه چې مذهبي رسومات ادا کول ، فتوی صادرول ، خلکو ته اصلاحي مشوری ورکول او د داخلي جنګ جګړو حل کول یې دنده وه . د عبادت لپاره آتشکدی (اورخونی) ورغول شوی چې مشر ته به یې مغان مغ اعزازي نوم اخیستل کیده ، هری ولسوالی ته یو مشر مقرر شوی وو چې موبد به یې ورته وایه او د ټولو موبدانو مشر ته به یې موبدان موبد وایه ، دی مشر به د مذهبي امورو مکمل صلاحیت درلود . په دی دور کی زرتشتیت د ایران رسمي دین وګرځول شو چې ورسره په ایران کی یو ستر تهذیب راپورته شو دا تهذیب په هیڅ وجه د روم هندوستان او چین له تهذیبونو کم نه وو.

د زردشتیزم دا دول سلسله د شاپور تر دوری پوری روانه وه خو له هغی وروسته په دغه مذهب باندی د ثنویت فکري مکتب غالب شو او هغه مقدس کتابونه چې د علماوو او حافظانو په ذهن کی په پهلوي ژبه محفوظ پروت وو په داسی دول بیا ځلی ترتیب شو چې د ثنویت تاثیر پری څرګند وو له ثنویت نه مراد د خیراوشر دوه خدایان لمانځل دي چې یو ته به یې آهورامزا او بل ته به یې اهریمن وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شپږمه میلادي پیړۍ کی د اسلام ظهور شوی وو دی دور کی د خسروپرویز ۵۹۰ – ۶۲۸ م اقتدار ختم شوی وو له هغی وروسته ایران د ځو مسلمانو فاتحینو له ټکر سره مخ شو چی بلاخره ایران شکست وخوړ او د مسلمانانو تر نګرانۍ لاندی راغی خو له اسلام وروسته په ایران کی د زردشتیزم ځراغ مړ شو او له کم اقلیت پرته د ایرانیانو یوی لویی برخی ته اسلام ورورل شو. د ۹۰۰م شاوخوا کی کم و توم زردشت پیروان له ایران نه هندوستان ته کډه شول چی هلته د ځینی مخصوصو شرایطو لاندی ګجرات کی د اوسیدو اجازه ورکړی شوه ، دلته هم دی خلکو ته فارسي یا پارسي ویل کیږي دلته دغه زردشتیانو ډیر کار وکړ او خپل مقدس کتابونه یې ګجراتي ژبی ته ترجمه کړل او د فقی د علم یو لوی دفتر یې تیار کړ په اوولسمه پیړۍ کی چی کله اروپایانو په هندوستان قبضه وکړه نو ورسره فارسیانو له اروپا سره تجارتي رابطی ټینګی کړی او ډیر ژر پارسیان د ټولنیزه توګه مستحکم شول دا وخت د یوی شمیرنی له مخی په ګجرات کی د پارسیانو تعداد یولک دیرش زره ښودل شوی دی.

ایرانیان او د هند غټه طبقه دواړه آریایان دي ددوئ ډیر پخوانی مذهب اصل کی یو وو ، د ویدونو او اوستا ډیری خبری خپلو کی سره یو دي کوم چی ډیر پخواني دیوتاګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اړباب الانواع) دي هغه هم یو دي خو په دوه بېلابېلو ممالکو کې د اوسېدو په وجه ژبه او لهجه هم بدله شوه او دغسې په نوم پېژندلو کې یو شان سره ړانغلل.

دوه نیم زره کاله مخکې په ایران کې یو کس پیدا شو چې نوم یې زرتشت یا زردشت وو هغه یو نوی مذهب جوړ کړ او یا خو یې په همغه پخواني مذهب کې ترمیم وکړ ، هغه دا وویل چې په ما دوه روحونه یا دوه طاقتونه ظاهر شول چې غبرګولي دي خو یو په عمل او خبرو کې ډېر زیات بد او بل ډېر زیات ښه دی. د عقلمندو خلکو کار به دا وي چې هغوئ به نیکي خوښه کړي او د ناپوهه خلکو کار به بدي خوښول وي.

د ډیرې نیکۍ کار والا طاقت نوم یې هرمزد کیښود او د بدۍ د طاقت والا نوم یې اهرمن. او ویې ویل چې د هرمزد عبادت وکړئ او د پراخوالي کوشش یې وکړئ خلک وړته راوبولئ ، ایمانداري ، په ژوند کې پاکي ، په خبرو کې رېښتینولي ، کرکیله کول ، د څاروېو د نسل خیال ساتل ، سپي او غوایي سره نرمي کول ، د مړو عزت کول دا د زردشتي دین غټې نیکۍ وې.

د زردشتیانو چې کومې ګرجاوې وې هغې ته آتشکدې وایي هلته د مقدس اور پرستش کیږي ، مذهبي مشر یې د ورځې پینځه ځله آتشکدې ته ځي او په مقدس اور باندې خوشبویي پاشي ، د هر زردشتي په کور کې هم اور وي او د هغې لمانځنه کوي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشت د کتاب (اوستا) یوه حصه به هره ورځ تلاوت کوي او په واده کولو یې ډیر زیات تاکید کړی دی.

لکه چې ومو ویل د زردشت اصل تعلیمات چې هرڅه وي خو د ایران په دغه لرغوني مذهب کې هم ډیرې خبرې ورګډې شوي دي چې اوس یې په اصل شکل پیژندګلوي ډیره مشکله ده چې کوم د زردشت ده او کومه پخوانۍ حصه ده . د هغوئ د بعضی خدایانو نومونه دادي: میترا ، سروش ، رشنو. په جنت او جهنم هم عقیده لري او خپل مړي په یو خلاص میدان کې بدي چې تپوسان یې وخوري دوئ دغه ځای ته دخمه وایي.

که څه هم زردشتي دین ډیر پخوانی دی خو د پیروانانو شمیر یې کم دی ، اکثره یې په ایران ، پاکستان او هندوستان کې اوسي ، خو د ایران یزد ښار یې مرکز ګڼل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفیوشي مذهب

چین د نړۍ ستر هېواد دی چې د کورنیو پخوانی تعداد یې شپېته کروړه وو ، چینایان دعوه لري چې ددوئ تهذیب د نړۍ لرغونی تهذیب دی ، په چین کی به نور پخواني مذاهب هم وو خو کوم مذهب ته چې چینایانو لرغونی وایي او تراوسه چلیږي هغه کنفیوشي مذهب دی.

ددی مذهب په اړه دین پیژندونکو دا سوال راپورته کړی دی چې آیا د کنفیوشش عقیده په رینښتیا هم دین ګڼلی شو او که یوازی یو اصلاحي تحریک ورته ووایو نو ځکه خو ځینی حضرات مذهب ورته وایي او ځینی نور یې اخلاقي فلسفه بولي.

په کوم دور کی چې مهاویر او ګوتم بدهـ په هندوستان کی اخلاقي تعلیمات خپرول نو په چین کی یو ستر مصلح کنفیوشش پیدا شو ، کنفیوشش یو ډیر ستر فلسفي حکیم او عالم تیر شوی دی چې د چین په لو ولایت کی پیدا شوی دی ددغه ولایت اوسنی نوم شایتونګ دی د هغه کورنی نوم کنفوزی وو ، د دری کالو به وو چې پلار یې وفات شو او د هغه مور یې تربیت په غاړه واخیست د وخت په تیریدو سره کنفیوشش د هغه وخت مروج علم لکه شاعري تاریخ موسیقي ښکار نښه ویشتل او نورو کی مهارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کړ په ځوانۍ کی هغه په مختلفو حکومتي څوکیو هم پاتی شو. په نولس کلنۍ کی یې واده وکړ چی یو ځوی یې هم پیدا شو.

د فکر او تحلیل په دی سلسله کی د هغه ملاقات له یو بل ستر مذهبي مشر او فلسفي (لاوزی) سره وشو څوک چی د تاویزم باني وو .

کنفیوشش یوه مدرسه جوړه کړه چی خلکو ته به یې پکی د مختلفو موضوعاتو زدکړه ورکوله د هغه درس و تدریس دومره حده پورې مقبول شو چی حکومتي مشران به یې هم په مجالسو کی اشتراک ته راتلل او دغسی یې د ژوند یوه لویه برخه په لو ولایت کی تیره شوه ، له هغی وروسته کنفیوشش قاضي مقرر شو د تاریخي لاسوندونو له مخی هغه خپله دغه دروند مسئولیت دومره په امانت ترسره کاوو چی د هغه تر حکم لاندی سیمه د امن او انصاف یوه نمونه گرځیدلی وه او جرایم یې ختم کړل خو د وظیفی په مهال یې هم درس و تدریس جاري وو او ډیر خلک یې د شاگردی په دایره کی راغلي وو لیکن څنگه چی د هر چا یو دشمن وي دغسی د کنفیوشش بدبینانو هم بادشاه د ځان ملگری کړ او کنفیوشش یې له ملکه تبعید کړ. وفات یې په ۷۲ کلنۍ کی وشو او د کوفو په سیمه کی دفن کړی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفیوشش له وفات وروسته د هغه نظریات په عامو خلکو کی دومره مشهور شول چی هغه یې یو قومي او بیا مذهبي اتل کړ له مړینی وروسته یې په ټول چین کی ماتم اعلان شو سره له دی چی کنفیوشش کوم مذهبي نظر نه وو وړاندی کړی خو بیا هم د هغه کوم کتابونه چی په مذهبي رسوماتو او تاریخ مبني وو هغو ته مذهبي حیثیت حاصل شو ، او د چین لرغوني مشرکانه مذهب هم د کنفیوششیزم یوه برخه جوړه شوه.

د کنفیوششیزم په تاریخ کی یو مذهبي عالم مینشیس ډیر د اهمیت وړ دی هغه د کنفیوشش تعلیمات د وخت له تقاضاوو سره مطابق ترتیب کړل او پکی یې اخلاقي او سیاسي امورو باندی زور راووړ چی پکی ددغه مذهب رسوماتو او رواجونو ظاهري رنګ تقریباً ختم شو ، مینشیس د کنفیوشش د مذهب ترقی لپاره په ټول چین کی سفرونه وکړل چی په وجه یې مذهب ډیره ترقي وکړه .

د کنفیوشش له مرګه دوه نیم سوه کاله وروسته بادشاه (قین شي هوانګ ۲٤۷ - ۲۲۱ ق م) د چین په ډیرو پاچاهیو قبضه وکړه دا بادشاه د کنفیوششیزم خلاف وو ، هغه د کنفیوشش او د مینشیس ټول مذهبي او تعلیمي کتابونه وسوځل او ددی مذهب عالمان یې قتل کړل خو د بادشاه له مرګه وروسته هغه کتابونه بیا له سره ترتیب شول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپریدو لپاړه یې کار وشو . اوس وخت په چین جاپان کوریا او ویتنام کې ددغه مذهب تقریباً شپږ میلیونه پیروان اوسیږي.

د چین د ملوک الطوایفي ټولو پاچاهیو په مشرۍ کې یو شهنشاه وو چې د (چو) خاندان پورې یې اړه لرله ، له میلاده اته سوه کاله مخکې چو خاندان په چین کې غټ طاقت لرلو او د چین په ټولو وړو پاچاهانو یې حکم چلېده ، د کنفیوشش په زمانه کې دغه خاندان کمزورې شو او ددې قابل نه وو چې واړه ریاستونه تر فشار لاندې راولي او له خپلمنځي نښتو یې راوګرځوي ، کنفیوشش د دغه سیاسي اړودوړ او ددې په وجه د چینایانو په ژوند باندې د تاثیراتو له امله ډېرې غټ پروګرامونه جوړ کړل.

لومړې دا چې له شهنشاه سره چې کوم طاقت دې دا له کومه پیدا کیږي ؟؟؟ د کنفیوشش په اند دا د خدای په ورکړه سره رامنځته کیږي.

دوهم کوم ریاست څنګه معلوم کړې شي چې دا سم او صحیح ریاست دې او دعوه یې دروغ نه ده ؟؟؟ نو ددې حل یې دا وښود چې کوم ریاست شهنشاه د ریاست په توګه قبول کړي هغه سم دې. خو ددې لپاره اړینه ده چې شهنشاه طاقتور وي چې خبره یې ټول ومني نو کنفیوشش وویل چې د چو خاندان شهنشاه دې د ټولو بادشاهانو بادشاه هم وګڼلې شي او له ټولو مشر پیر ولي او مرشد هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم د چین په ټولنیز ژوند رشتو او ورورګلوۍ ژوند کی ډېر فرق و ګړبړ وو نو کنفیوشش خلکو ته وړاندیز وکړ چی خدای ومنلی شي او د شهنشاه اطاعت دی وکړی شي د مور پلار له اړخه چی ځنګه بچي ته په ریښتینولی درس ورکول کیږي دغسی دی د بادشاهانو تربیت هم وي او دغسی دی په هغوئ کی هم ښه عادتونه نیکیانی قابلیت او لیاقت پیدا کړل شي.

کنفیوشش دا غټ کار وکړو چی په خپلو شاګردانو کی یې ځینو ته وظیفه وسپارله چی د کنفیوشش او مینشش خبری ولیکي ، د مینشش اصول او تعلیمات په چین کی ډېر لوستل کیږي.

له میلاده ۲۰۶ نه تر ۲۲۰ کاله وړاندی یعنی هغه وخت چی په چین کی د هین خاندان د شهنشاهۍ سلسله وه پینځه کتابونه ولیکل شول کوم چی په چین کی تر ټولو پخواني او لوی کتابونه بلل کیږي ، د تبدیلیانو کتاب - ری چنګ ، د شعروشاعرۍ کتاب - شي چنګ ، د تاریخ کتاب - شوچنګ ، د مذهبي رسوماتو کتاب - پي چنګ ، او د پسرلي او خزان کتاب - چین چو.

دا کتابونه څه شی دي او د کنفیوشش ټول مذهب څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولې خبرې چې له کنفیوشش نه مخکې مشرانو ویلې وې او هغه چې خپله کنفیوشش د دین او دنیاوي کارونو د رغولو باره کې ویلې وې ددغه خبرو له امله د چینایانو په ژوند کې سمې صفاي او امن پیدا شوی وو.

د کنفیوشش مذهب د عقل او رأی مذهب دی ، د خلکو د ټولنیز ضرورت مطابق پکې ادلون بدلون راتلی شي لکه څنګه چې سن یت سن په کال ۱۹۱۲ع کې بادشاهي ختمه کړه او جمهوري نظام یې قایم کړ نو کنفیوشي مذهب د شهنشاه په ځای ریاست او دولت په خپلو کتابونو کې ذکر کړ ، سن یت سن یې د چینایي قوم پلار او چینایي عوام یې رعیت وباله.

کنفیوشي مذهب قایم هم پاتې شو او په هغه کې د تاوي او بودایي مذهبونو عبادت او سوچ هم شامل شو ، په کنفیوشي مذهب کې عبادات او رسومات د قوم په ښېګڼه او د ټولنیز نظام په بهترۍ پورې تړلي دي په دې کې د خدای تصور او عقیده ډېره مبهمه غونډې ده خو د پلار او نیکه لمانځنه یو خاص مقام پکې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاو مذهب

له چین سره د متعلق مذاهبو له منځه یو هم تاویزم مذهب دی چې باني یې یو ستر فیلسوف لاوزی دی ، لاوزی له میلاده شپږ پیړۍ مخکې اوسېده خو د هغه د ژوندکې په حالاتو تاریخ په مکمله توګه خاموش دی ، د کنفیوشش مذهبي روایات وایي چې د هغه ملاقات له کنفیوشش سره هم شوی وو . د بودایزم او کنفیوشزم غوندی ددی مذهب هم اخلاقي او فلسفیانه نظام وو خو په دی کې د هغوئ برعکس د واحد خدای تصور لږ څه زیات واضح دی ، خو وروسته وروسته به تاویزم کې د دیوتاګانو تصور هم شامل شو خو په تاویزم د کنفیوشش او بودایت اثر څرګند مالومیږي .

په دی مذهب کې تاو یو خاص اهمیت لري چې معنی یې لاره ده ، خو ددی لفظ باره کې ډیر مفاهیم بیانیږي مثلاً (خدای ، آفاقي عقل ، بی علته وجود ، فطرت ، د سلامتی لار ، د وینا طریقه ، اصول او قانون وغیره وغیره ... خو لږ وسیع مفهوم یې هغه روح دی چې د کایناتو په هر شي کې موجود دی ، چې وروسته التایمیټ ریالیټي هم ویل کیږي . د تاو د تعلیماتو مطابق انسان ته ترټولو غوره لار داده چې له فطرت سره همغږی شي او ژوند وکړي ، دا خلک د رهبانیت قایل نه دي بلکې یوه ساده او ښه ژندګي تیرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د مذهب بنيادي اصل دی ، ابتداء کی د تاو پيروانانو يوازی په ديويانو يقين درلود خو وروسته پکی د لاوزی او نورو مذهبي مشرانو پرستش هم شروع شو . له دی پرته د تاو پيروان د فطرت د مظاهرو پرستش هم کوي ، ددی مذهب مقدس علامت ته (يينگ ينگ) وايي چی د فطرت د دوه متضادو جنسونو (نر او ښځې) نمايندگي کوي.

د تاويزم مقدس کتابونه تاوتيچنگ ، زيينگ زي ، لاييزي او تاوژنگ دي دا کتابونه د مختلفو زمانو مختلفو مصنفينو ته منسوب دي .لومړني دوه ياد شوي کتابونه ددی مذهب بنياد بلل کيږي .

له ميلاده ٤٠٠ کاله مخکی له نورو ملکونو نه چين ته دا خبره راغله چی لمر سپوږمۍ ستوري او آسمان له ځمکی نه گيرچاپيره گرځي ، ځمکه او د قطب ستوری په خپل ځای ولاړ دي ، د چين خلکو په دی ډير سوچ وکړو او اخر يې وويل چی يو کيډل او يو نه کيډل دا دوه بيل اصول دي ، دا دواړه د اور لرگي ، ختی او کاني په ذريعه خپل کار کوي او ددوئ له کار کولو نه ټولو موسمونه او د خلکو زغلل پرځل منځته راځي.

د لمر سپوږمۍ ستورو او اسمانونو د تاوېدلو چلښت ته هغوئ د تاو نوم ورکړ او تاو ته يې د خدايئ درجه ورکړه ، د تاو مذهب پيروانو دومره ليکل وکړل چی د کتابونو ډيري يې جوړ کړل اول خو يې په لمر سپوږمۍ ستورو آسمان ځمکه انسان روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدایښت او مرګ فکر وکړ او ولیکل او بیا یې په سیاست مذهب دواګانو وغیره ډېر کتابونه ولیکل په چین کی د تاؤ مذهب ښه وچلېد خو بیا په مذهب کی د ملاوټ له امله د جادو ټوټکو او منترونو زور شو او اوس داسی دی چی یوازی د پیریانو او دیوانو په لمانځنه ولاړ دی بس.

اوس وخت کی ددی مذهب پیروان اکثره هغه خلک دي چی په بودایزم او کنفیوشیزم ایمان لري او له دغه دوه مذاهبو سره سره دا مذهب هم له ځان سره اخیستلی ځي ، ددی مذهب پیروان د یوی شمیرنی له مخی دری میلیونه ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنتو مذهب

شنتو یو چینایي لفظ دی چی معنا یې ده (د دیوتاګانو لار) . د هندویزم غوندی دا مذهب هم په کوم خاص باني پورې تړلی نه دی خو ټول په دی عقیده دي چی دا مذهب په اصل کی د کیدونکی مذهبي ترقی نتیجه ده .

شنتو مذهب صرف په جاپان کی دی او له دوه زره کاله نه راروان دی ، ددوئ د لمانځلو شی کامي دی او کامي څه شی دی په دی د شنتو مذهب عالمان هم نه پوهیږي خو وایي چی کامي ویني ، ډیر غټ ، ویرونکی ، چی نفع او نقصان دواړه رسولی شي لکه اور هوا لمر سپوږمۍ سمندر غرونه ونی.

د فیوجي غر هم کامي دی او یا کامي پکی دی د جاپان چی څومره شهنشایان ول هغوئ ټول کامیان دي او یا کامي پکی دی، په شنتو مذهب کی خدای او خدایي طاقت یوه خبره ده هیڅ فرق پکی نشته ، په چا کی چی کامي ده هغه په خپله کامي دی او څوک چی کامي دی هغه دیوتا او دیوي ده لیکن شهنشاه په جاپان کی د لمر ځوی دی او دیوتا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوتا نر هم وي او ښځه هم او د هغوئ اولاد هم وي ، تر دوهمی نړیوالی جګړی پورې شنتو د جاپان رسمي دین وو او د ټولو ګرجاوو خرڅه یې حکومت ورکوله دی مذهب یو دا غټ کار وکړ چې ټول جاپانیان یې شهنشاه ته وفادار کړل.

د شنتویزم باره کی دا خبره کیږي چې ددی مذهب روایت له قبل التاریخ زمانی نه راروان دی خو ځینی مؤرخین وایي چې شنتویزم د جاپان په لرغوني تهذیب کی نه وو بلکی دا له جنوبي کوریا نه جاپان ته انتقال شوی دی په هر صورت دغه قبایلي روایت اوس د مذهب شکل اختیار کړی او په جاپان کی د ملي تمدن حیثیت لري.

په پینځمه عیسوي پیړۍ کی چې کله بودایزم جاپان ته راغی نو دواړو مذاهبو په خپل منځ کی داسی مفاهمت وکړ چې د (شنتوبد) په نامه یوه بیله مذهبي فرقه رامنځته شوه چې په یو وخت ددواړو مذاهبو پیروان وو ، له دی پرته کنفیوششیزم او تاویزم هم په دغه مذهب ژور اثرات پریښي دي ، په اتلسمه پیړۍ کی مشهور جاپاني عالم موتونوري ناګا شنتویزم د نورو مذاهبو له اثراتو نه جدا کړ او د خالص مذهب په شکل وړاندی کولو کوشش یې وکړ ، دا په اصل کی په مذهب کی د مذهبي احیاء یو تحریک وو او داسی اصلاحات یې پکی وکړل چې په وجه یې له نورو مذاهبو نه ممتاز شکل غوره کړ . له هغی وروسته په حکومتي سطحه ددی مذهب د پرمختګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوششونه وشول حتی چی په ۱۸۹۰ م کی د جاپان حکومت د دی مذهب تاریخ او بنیادي عقاید په تعلیمي نصاب کی شامل کړل ،د بودایزم له پیاړغونی وروسته دا مذهب یو څه د زوال ښکار شو خو لا هم ددی مذهب اندازتاً څه کم دری میلیونه پیروان شته خو وروسره وروسره دوئ د بودایزم پیروان هم دي . په جاپان کی شپږ اتیا فیصده خلک په مختلطه توګه د بودایزم او شنتویزم دواړو پیروان دي. په دی مذهب کی هیڅ مقدس کتاب نشته خو په جاپان کی دوه کتابونو ته قومي او کلتوري اهمیت ورکول کیږي چی یو یې (کوجوکي) او بل یې (شوکونیهونګي) دی چی په تاریخ ، نظمونو د دیوتاګانو په کیسو او د مذهبي رسوماتو په بیان مشتمل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهودي مذهب

په تاریخي لحاظ يهوديت د نړۍ له سترو مذاهبو نه يو دی چې نسبت يې حضرت موسی عليه السلام ته کيږي. په نړۍ کې دا وخت دری کتابي مذاهب دي (يهوديت ، عيسايت او اسلام) يعنی دا هغه مذاهب دي چې پيروان يې دعوه کوي چې خدای ددوئ د پيغمبر په واسطه خپل کتاب پرې نازل کړی دی. په دوئ کې يهودي مذهب تر ټولو لومړی دی.

دا وخت د يهودانو د اکثريت ملک اسراييل دی ، تر دوه زره دريم کاله پورې د يهودانو شمير څوارلس ميليونه ښودل شوی وو ددوئ د اعتقاد له مخې يهوديت هغه مذهب دی چې د خدای په وحدانيت او د يهودانو په عظمت او بهترۍ باندې يقين درکول پکې ضروري دي دا دوه هغه بنيادونه دي چې د يهودي مذهب بنياد پرې ولاړ دی. يهوديت له دې امله هم د اهميت وړ دی چې د هغوئ مسلسل او مرتب تاریخ محفوظ دی خو نړيوال مذهب ځکه نشو ورته ويلی چې د نړۍ په هر کوټ کې ددوئ د پيروانو د شتون سربيره يې يوازې له اسراييلو پرته بل چا د پيروۍ زړه نه دی کړی يوه وجه پکې دا هم ده چې له ډيرو مشکلو مراحلو به تيريږی او بيا به يهوديت دايرې ته ننوځی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یهودانو تاریخ ډیر اوږد او په زړه پورې دی ، مصر لوړي ته له هجرت کولو نه د اروپا تر هولوکاسټ پورې د هغوئ تاریخ له بلا انتشار او مظالمو نه ډک دی خو په دغه ظلمونو او تنګدستیو کی هم دغه قوم خپل کورنی یووالی ، صلبي نسبت او نسلي نظریات په حیرانوونکی توګه محفوظ ساتلي دي ، ددوئ د تاریخ شروع له حضرت ابراهیم علیه السلام نه کیږي چی ځینی مؤرخین یې د ژوند زمانه له میلاده ۲۰٦۷ او ځینی ٢٠٢٤ او ١٩٥٥ پورې ښیي خو په دی اړه تراوسه پورې کوټلی سند موجود نه دی.

له حضرت عیسی ع نه اته سوه کاله مخکی حضرت موسی ع تیر شوی وو د هغه د امت خلکو ته یهود ویل کیږي ، د حضرت موسی ع دوه زامن وو حضرت اسحق او حضرت ابراهیم ع ، اسحاق ع په شام کی وو او ابراهیم ع خپل ځوی اسماعیل له خپلی میرمنی سره هغه ځای ته ورسول چیرته چی نن ورځ مکه ده ، د اسحاق ع ځوی حضرت یعقوب ع وو د هغه یو نوم اسرائیل هم وو نو ځکه خو د حضرت یعقوب ع اولادی ته بني اسرائیل وایي. د یعقوب ځوی یوسف په مصر کی د مال او خزانی وزیر شو او د همغه په زمانه کی د هغه پلار او اولادونه مصر ته راغلل او همدلته اباد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څو سوه کاله کی د بني اسرائیلو تعداد ډېر لوړ شو د مصر له بادشاه (چی د فرعونانو له سلسلی نه وو) سره دا ویره پیدا شوه چی چیرته داسی نشي چی بني اسرائیل دده په تخت قبضه وکړي ددی لپاره هغه حکم وکړ چی په بني اسرائیلو کی څوک هم نارینه بچی پیدا کیږي هغه به قتلولی شي او دغسی د قتل سلسله روانه شوه، په دی زمانه کی حضرت موسی پیدا شو که څه هم دی د بنی اسرائیلو له نسل نه وو خو په داسی صورت پیدا شو چی بچ کړی شو.

کله چی موسی ځوان شو نو ډیر طاقتور وو د فرعون د قوم یو کس په کوم چا زورزیاتی کړی وو نو حضرت موسی یی مخه ونیوله په دی کی د دواړو ترمنځ جنګ جګړه وشوه او د موسی په ګوزار سره هغه کس مړ شو. نو له دی ویری چی ګرفتار نشي نو موسی له مصر نه ووت او یو داسی ځای ته ورسید چی هلته یو بزرګ اوسیده هغه له حضرت موسی سره د خپلی لور نکاح وکړه او څه موده وروسته حضرت موسی له خپلی میرمنی سره د مصر په اراده راروان شو.

شپه شوه او یخني وه موسی ته چیرته اور ښکاره شو نو خپلی میرمنی ته یی وویل چی زه د ګرمیدلو لپاره ځم چی اور راوړم او که له اور سره څوک موجود وو نو د لاری ادرس به هم تری مالوم کړم او د اور لوري ته روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته يې يو غيبي اواز واورېد او د الله ښنانې يې وليده ، له الله سره يې خبرې وکړې او هم دغه ځای کی يې هغه خپل پيغمبر مقرر کړ او حکم يې ورته وکړ چی فرعون ته ورشه پوی يې کړه چی مسلمان شي او بني اسرائيل بيرته خپل پلرني ټاټوبي فلسطين ته راوله.

فرعون په لاره نشو او موسی بني اسرائيل له ځان سره واخيستل چی تعداد يې مؤرخين شپږ لاکه ښيي د فلسطين په لوري روان شو خو فرعون بيا هم ورپسی شو او په دریاب کی غرق شو. حضرت موسی چی د سينا دښتی ته ورسيد نو بيا يې کوه طور ته د تلو اراده وکړه او هلته يې خلوېښت ورځی تيری کړی او له تورات سره بيرته راغی. اوس تورات د حضرت موسی کتاب دی او يهودان دعوه کوي چی هغوئ همدا تورات مني خو دا هم ورسره وايي چی د وخت د ضروریاتو مطابق د يهوديت عالمانو په تورات کی څه اضافه هم کړی ده.

يهوديان خدای هم مني او وايي چی يو دی له حضرت عيسی نه مخکی ټول پيغمبران هم مني فرښتی قيامت له مرګه پس ژوندي او حساب کتاب جنت دوزخ دا ټولی خبری مني، کله چی د مني موسم شروع کيږي نو ددوئ نوی کال شروع شي او د لومړی مياشتی تر لومړيو لسو ورځو پوری خپل کال لمانځي. دغه ورځی دوئ د خدای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولو لپاره ډیری برکتناکی بولي او لسمه ورځ د حساب ورځ مني په دی ورځ د خلکو عملونه د خدای په وړاندی پیش کیږی او چی څه فیصله یې وکړه هغه وکړي او له ځان سره یې محفوظ کیږدي د حشر په ورځ به ددی فیصلو عمل مخی ته راځي چی د چا په عمل څه فیصله شوی ده. هم په لسمه ورځ یهودیان د خپلو ګناهونو اعتراف کوي او توبه تری باسي ، په اونی کی د هفتی ورځ یهودیانو ته هغسی متبرکه ده څنګه چی مسلمانانو ته د جمعی ورځ ده او عیسویانو ته د یکشنبی.

یهودیان خپل قوم په ټوله نړی عزتمن قوم ګڼي او دا دعوه کوي چی خدای ته تر بل هرچا دوئ ډیر خوښ دي د عیسی ع د راتګ انتظار دي او وایي چی کله راشي نو د هغه د عدل بادشاهی په وخت به زمونږ درجه په ټولو کی اوچته وي لکه چی مسلمانان وایي که څه هم یهودي مذهب یوازی د بني اسرائیلو لپاره وو او تبلیغي مذهب نه دی خو بیا هم یهودان د خپل دین ډیر کم تبلیغ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عيسايي مذهب

د حضرت عيسی پيدايښت يوه معجزه وه ځکه چی هغه له پلاره بغير پيدا شوی وو او خبری يی کړی وی د خدای د لويوالي خبره يې کړی وه او ځان ته يې د خدای بنده او پيغمبر خطاب کړی وو او دا دعوه يې هم کړی وه چی د حضرت موسی په دين کی چی کوم کوږوالی پيدا شوی دی هغه به سموي د هغه د کتاب نوم انجيل وو.

حضرت عيسی ع ډيره کمه موده ژوندی وو د هغه د ژوند د حالاتو باره کی چا نه دي ليکلي انجيل د هغه د حواريونو له اړخه سينه په سينه نوړو ته منتقل شوی او ډير وروسته وليکلی شو او په دغه موده کی چی هره غلطي شوی ده هغه غلطي پاتی شوی.

کله چی د عيسايت تبليغيان اروپا ته ورسيدل نو په دی فکر چی عيسايت زر ترزره خپور شي نو د هغه سيمو د خلکو ډيری خبری يې په عيسايت کی ګډی کړی کومی چی د هغه خلکو لپاره مقدسی وی او نه يې شوی پريښودی ، او دغسی عيسايت دومره حده پوری خپور شو چی نن ورځ په نړۍ کی د مذاهبو له لحاظ غټ تعداد د همدی دين د پيروانو دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عیسایت اصل عقیده خو دا وه چې الله یو دی او یوازی دی یعنی پ توحید یې عقیده لرله خو د عیسی د عجیب پیدایش په وجه پکې ډیرې خبری ورګډی شوی ، عیسایان اوس الله یو هم مني او درې هم ، یعني پلار زوی او روح القدس درې بیلابیل هم دي او یو هم، چې دا ډیره مبهمه خبره پاتې شوی ده خو یو عام عیسایي په اسانه سره وییلی شي چې حضرت عیسی د خدای زوی وو.

د مذهب او اخلاقو په انسایکلوپیډیا کې عیسایي مذهب دا رنګه تعریف شوی دی: یو اخلاقي تاریخي مذهب دی چې په ټوله نړۍ کې خپور شوی دی توحید مني نجات ورکوونکی دی او د الله او بنده ترمنځ عیسی مسیح د ښتو ښتو کارونو لپاره واسطه بولي،،،

په عیسویت کې ډیری فرقې جوړې شوي دي خو په دوئ کې درې تر ټولو غټې فرقې دي - رومن کاتولیک ، ایستیرن ارتوډکسي او پروټستنټ. ددی درېواړو په عقیدو او طریقو کې لوی اختلاف موجود دی او غټ بحثونه پکی دي خو دلته یې مونږ په لنډه لنډه بیانوو:

په رومن کاتولیک مذهب کې چې ترټولو پخوانی دی پاپ د تاریخي کلیسا ظاهري پیشوا دی او حضرت عیسی ع ددغه کلیسا باطني او روحاني پیشوا دی. پاپ د حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسی وارث بلل کیږي او د عیسویانو دا عقیده ده چې پاپ ته د حضرت عیسی روحاني سرپرستي او هدایت حاصل دی نو په دی وجه د پاپ او د هغه د مشورتي کونسل ټولی فیصلی هم د حضرت عیسی فیصله بلل کیږي او په هغی عمل د ټول کاتولیک مذهب په پیروانانو واجب دی په کاتولیک مذهب کی د کتاب او شریعت فکر نشي کیدای بلکی د پاپ فیصله هرڅه دي.

د ایستیرن آرتوډکسي عقیده داده چې د پاپ او کلیسا په مقابل کی صحیح عبادت ، په ګناه صحیح اقرار او په مذهبي رسوماتو او د حضرت عیسی ع د مشرۍ نه شکیدونکی سلسله اصل مذهب ګني، د حضرت عیسی په دوهم ځل پیدایښت عقیده باندی ددوئ ټول مذهبي معاملات او دارومدار ولاړ دی.

په پروتستنټ کی هم دوه فرقی دي ، د لوتهر پیروان او د کالون پیروان ، لوتهر په شپاړسمه عیسوي پیړۍ کی د عیسوي مذهب د اصلاح کار وکړ ، هغه د پاپ او د هغه فیصلی یوی خواته کېښودی او د انجیل د تعلیماتو د مخکیوالي کوشش یې وکړ ، هغه عیسایت هغه حالت ته راوړل غوښتل په کوم کی په پیل کی وو ، هغه په خلکو کی دا فکر عام کړ چې د کلیسا اصلي وظیفه داده چې خلکو ته د انجیل اصلي تعلیمات ورسوي او هغه مذهبي رسومات ادا کړی لکه بپتسمه وغیره ... د لوتهر په فکر چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب د عمل صورت دادی چی پاکه زندګي اختیار کړی شي او د دنیا کارونه د مذهب د هدایت مطابق ترسره شي ، هغه د عباداتو او داخلي پاکیزګی قایل وو او د کلیسا د نظام او انتظام هم قایل وو ، خو په سیاست کی یې د مذهب دخالت نه غوښت.

د کالون رایه بیا دا وه چی یوازی د انجیل تعلیمات دی خواره کړی شي د بپتسمه وغیره رسوماتو په ادا کولو سره کلیسا خپل مقصد ته نه رسیږي ، بلکی کلیسا ته د عیسویانو د دنیوي ژوندانه برابرولو او ترقی ورکولو لپاره هم څه ناڅه پکار دي هغه د خلکو سیاسي ټولنیزه او کلتوري زندګي هم له کلیسا نه بیلول نه غوښتل.

کالون د عیسویت په دین یو ډیر غټ کتاب هم لیکلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت

یو لرغوني مذهب دی چې په عراق کې راوټوکېد د نورو مذاهبو غوندې ددې مذهب باني هم (ماني) وو چې په ۲۱۷ مه هجري پېړۍ کې په عراق کې پیدا شو د هغه حالات د مسلمانو مؤرخینو له قوله مونږ ته رارسېدلي دي ، ددغه مؤرخینو په وینا هغه یو فلسفي وو او د خپل یو داسې مذهب بنیاد یې کېښود چې له زرتشتیت یهودیت او عیسویت نه اخیستل شوی وو، په هغه وخت کې زرتشتیت د ایران رسمي مذهب وو خو کله چې وکتل شول د ماني مذهب د زرتشتیت خلاف یو چیلنج جوړېدو نو د ایران د هغه وخت بادشاه بهرام اول چې د زردشتیت پیروان وو ماني قتل کړ او د هغه په پیروانو یې ډېر ظلمونه وکړل له دې وروسته د مانیزم پیروانانو د منځنۍ آسیا او چین خواته هجرت وکړ خو ځینې مؤرخینو لیکلي دي چې د ایران بل بادشاه (دوهم شاپور ۳۰۹-۳۷۹ -) مانیزم قبول کړی وو خو په دې اړه کوم ثابت دلیل نشته خو یوازې دا چې هغه د ماني له پیروانو سره نیک برخورد کاوو ، دغه وخت کې مانیزم په چین ، لویدیځه آسیا ، شمالي افریقا ، جنوبي اروپا ، فرانسه او اسپانیا کې خپور شوی وو. خو په اوومه پیړۍ کې ددې مذهب اثر ختمیدل شروع شول او بلاخره تقریباً ددې مذهب وجود اوس باقي نه دی پاتې.

مانویت کی د سامي او غیرسامي دواړو قسمه مذاهبو پیغمبرانو ، دیوتاګانو او سپیڅلو مناسکو منل شته خو لږه موده وروسته بیا دا مذهب د تحریفاتو ښکار شوی وو. ماني تقریباً اووه یا اته کتابونه لیکلي وو چی پکی دا مذهب یو الهامي مذهب منل کیدو ، دا کتابونه په سریاني ژبه لیکل شوي وو ، یو بل کتاب یې هم وو چی ارژنګ نومیده او په تصاویرو مشتمل وو خو دا مهال ددی ټولو کتابونو له څو ټکړو پرته بل هیڅ هم نه دي پاتی شوي ، مانیزم د ثنویت لوري ته مایل وو خو پکی د زرتشتي خدای تصور هم رایج وو . که څه هم مانویت نن ورځ معدوم بلل کیږي لیکن په نړۍ کی په متفرق ډول یوه کمه شمیر ابادي اوس هم ددی دین پیروان شته.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library